

Nr 30

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m., dels o c k i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 mars 1957 dagtecknad proposition, nr 139, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382); samt
- 2) lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382)

Härigenom förordnas, att 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

Bidragsförskott utgår med det belopp den underhållsskyldige jämlikt rättens beslut eller enligt avtal är pliktig att utgiva till barnets underhåll, dock högst med 600 kronor för år räknat.

Bidragsförskott utgår med det belopp den underhållsskyldige jämlikt rättens beslut eller enligt avtal är pliktig att utgiva till barnets underhåll, dock högst med 720 kronor för år räknat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

¹ Senaste lydelse av 8 § se SFS 1956: 48.

Förslag

till

Lag**om utfyllnad av vissa underhållsbidrag**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Barn, vars fader eller moder enligt beslut, som av domstol meddelats före den 1 april 1957, eller enligt skriftligt av två personer bevitnat avtal, som slutits före sagda dag, är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, äger, därest underhållsbidraget ej uppgår till 720 kronor för år räknat, av allmänna medel erhålla vad som brister i nämnda belopp (*utfyllnadsbidrag*).

Utfyllnadsbidrag må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige. Ej heller må utfyllnadsbidrag utgå till barn, som för sin försörjning uppenbarligen ej har behov av dylikt bidrag.

2 §.

Vad i 2—4 §§, 7 §, 11 § 1—3 mom., 12—14, 20, 21 samt 23—25 §§ bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 finnes stadgat om bidragsförskott skall i tillämpliga delar gälla beträffande utfyllnadsbidrag.

Utfyllnadsbidrag, som understiger 60 kronor för år, utbetalas endast under förutsättning att barnet uppbär bidragsförskott för den tid, på vilken utfyllnadsbidraget belöper.

3 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1957.

I anledning av propositionen har inom riksdagen väckts tre motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 493 i första kammaren av fru *Gärde Wide-mar* och fru *Hamrin-Thorell* samt nr 624 i andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* samt

motionen nr 625 i andra kammaren av fru *Ewerlöf m. fl.*

Vidare har utskottet till behandling i förevarande sammanhang förehått

följande före propositionens avlämnande inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 49 i första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.* samt nr 26 i andra kammaren av fru *Löfqvist m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 384 i första kammaren av fru *Gärde Widemar m. fl.* och nr 395 i andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* samt motionen nr 230 i andra kammaren av herr *Henning Nilsson* i Gävle *m. fl.*

I *motionerna I: 493* och *II: 624* hemställs, »att riksdagen vid behandling av prop. nr 139 måtte anta den av Kungl. Maj:t föreslagna lagen om utfyllnad av vissa underhållsbidrag med den ändringen att sådant bidrag skall utgå intill ett belopp av 1 200 kronor».

I *motionen II: 625* hemställdes, »att riksdagen måtte avslå det i proposition nr 139 framförda förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag».

I *motionerna I: 49* och *II: 26* hemställs, att riksdagen måtte besluta höja maximibeloppet för såväl bidragsförskott som särskilda barnbidrag till 1 200 kronor per år.

I *motionerna I: 384* och *II: 395* hemställs, »att riksdagen måtte besluta att maximibeloppet för bidragsförskott till ensamstående mödrar höjes till 1 200 kronor per år och att denna höjning skall träda i kraft den 1 juli 1957».

I *motionen II: 230* hemställs, »att riksdagen måtte besluta höja maximibeloppet för bidragsförskotten och de särskilda barnbidragen från nuvarande 600 kronor per år och barn till 1 200 per år och barn samt att inkomstprövningen beträffande de särskilda barnbidragen avskaffas».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda lagförslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen samt motionerna I: 493, II: 625, I: 49, II: 395 och II: 230.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Maximibeloppet för bidragsförskott föreslås från och med den 1 juli 1957 höjt från 600 till 720 kronor för barn och år.

Tillika föreslås att vissa kategorier av barn, beträffande vilka familjerättsligt underhållsbidrag å belopp understigande 720 kronor för år fastställts före den 1 april 1957, skall äga att av allmänna medel erhålla vad som brister i nämnda belopp, s. k. utfyllnadsbidrag.

Gällande bestämmelser

Enligt *föräldrabalken* är föräldrarna skyldiga att vidkännas kostnaden för barnets uppehälle och utbildning, om det ej har egna tillgångar. Underhållsskyldigheten upphör ej innan barnet erhållit den utbildning, som med

hänsyn till föräldrarnas villkor och barnets anlag må finnas tillbörlig och ej i något fall förrän barnet fyllt sexton år (7: 1). Jämväl för tiden där-
efter är föräldrarna under vissa förutsättningar skyldiga att giva barnet
underhåll.

I kostnaderna för barnets underhåll skall var och en av föräldrarna taga
del efter sin förmåga. Fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet,
skall i regel betala underhållsbidrag (7: 2). Sådant bidrag kan utgå även
till adoptivbarn (7: 5), makes barn i tidigare gifte (7: 4), makes adoptiv-
barn (7: 5) och makes barn utom äktenskap (7: 4).

Underhållsbidrag kan fastställas genom avtal eller av domstol. Bidraget
skall i allmänhet utgå i form av ett periodiskt understöd. I vissa fall kan
dock engångsbidrag förekomma.

Avtal angående fullgörande för framtiden av underhållsskyldighet mot
barn utgör ej hinder för barnet att göra gällande rätt till högre underhålls-
bidrag. Från denna regel göres dock ett undantag; avtal om underhåll till
barn utom äktenskap är bindande för barnet, om avtalet slutits genom
skriftlig, av två personer bevittnad handling och godkänts av barnavårds-
man eller, om sådan ej finnes, av barnavårdsnämnden (7: 7).

När väsentligt ändrade förhållanden påkallar det, äger domstol jämka
underhållsbidrag, som fastställts genom dom eller genom avtal som är bin-
dande för barnet (7: 8). Även i vissa andra fall kan jämkning äga rum.

Enligt *lagen den 6 juni 1952 (nr 334) om höjning av vissa underhålls-
bidrag* skall periodiska underhållsbidrag av familjerättslig karaktär, vilkas
belopp fastställts före den 1 januari 1951, förhöjas med hänsyn till pen-
ningvärdets fall. Stadgandet härom äger dock ej tillämpning, om den dom
eller det avtal, varigenom bidraget fastställts, innehåller föreskrift, att
bidraget skall vid nedgång i penningvärdet eller ökning av den bidrags-
pliktiges inkomster utgå med förhöjning enligt angivna grunder. Höjningen
utgör, om bidraget fastställts under år 1940 eller tidigare 60 %, under
något av åren 1941—1946 30 % och under något av åren 1947—1950 20 %.
Utan hinder av vad som stadgas i lagen äger rätten på yrkande förordna
på annat sätt om bidragsskyldigheten, när de i giftermålsbalken eller för-
äldrabalken givna reglerna om underhållsbidrag föranleder därtill.

På föredragning av chefen för justitiedepartementet har Kungl. Maj:t
den 1 mars 1957 beslutat att till lagrådet remittera ett lagförslag om ytter-
ligare höjning av vissa äldre underhållsbidrag.

De kontanta försörjningsbidrag, som från samhällets sida kan komma
barnen i ofullständiga familjer till del, förekommer i två huvudformer,
nämligen bidragsförskott och särskilda barnbidrag.

Bestämmelserna om bidragsförskott återfinnes i *lagen den 11 juni 1943
(nr 382) om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskotts-*

lagen). Enligt denna lag äger barn, vars fader eller moder enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, rätt att, om den underhållsskyldige underlåter att betala förfallet belopp, av allmänna medel erhålla förskott å underhållsbidraget (bidragsförskott). Bidragsförskott utgår emellertid ej till barn, vars föräldrar sammanbor, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige (1 §).

Om makar eller någon av dem har adoptivbarn, skall vid tillämpningen av lagen med barnets fader avses mannen och med barnets moder hustrun (23 §).

Rätt till bidragsförskott tillkommer endast barn, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket. Konungen äger dock träffa överenskommelse med främmande stat i fråga om tillämpningen av lagen å dess undersåtar ävensom förordna, att barn, som icke någonstades äger medborgarskap eller, ehuru det äger medborgarskap, är politisk flykting, skall äga samma rätt till bidragsförskott som svenskt barn (2 §).

Bidragsförskott utgår med det belopp, som den bidragsskyldige enligt rättens beslut eller avtalet är skyldig att utgiva i underhållsbidrag, dock med högst 600 kronor om året (8 §). Förskottet utges längst till dess barnet fyller 16 år (2 §).

Ansökan om bidragsförskott prövas i regel av barnavårdsnämnden i den kommun där vårdnadshavaren är mantalsskriven vid den tidpunkt då förskottet sökes (3 §). Ansökningen kan göras av vårdnadshavaren eller av särskilt förordnad förmyndare eller barnavårdsman för barnet, om sådan finnes. Ansökningen skall avfattas enligt fastställt formulär och innehålla nödiga upplysningar för utredande av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna är med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med förhållandena förtrogna personer. Vid ansökningen skall fogas prästbevis och det till grund för ansökningen liggande beslutet eller avtalet, därest dessa handlingar icke annorledes är tillgängliga för barnavårdsnämnden (4 §).

Bidragsförskott beviljas för tiden från och med den månad, under vilken förskottet sökts. Om den underhållsskyldige häftar i skuld för tidigare förfallet bidrag, kan förskott utgå även för förfluten tid, dock längst från och med andra månaden före den under vilken förskottet sökts. Förskottet beviljas i regel till utgången av det löpande statliga budgetåret, varefter vid behov ny ansökan får göras. Barnavårdsnämnden äger emellertid under juni månad pröva ansökan jämväl för tiden till och med utgången av närmast följande budgetår (7 §). I regel utbetalas bidragsförskott månadsvis till vårdnadshavaren eller, om särskilt förordnad förmyndare fin-

nes, till denne. Särskilda utbetalningsföreskrifter gäller i vissa fall. Dessutom finns en del specialregler beträffande barn som vistas å anstalt m. m. (11 §).

Sedan skyldigheten att utgiva underhållsbidrag till barnet upphört, skall beviljat förskott ej vidare utgå. Vidare skall förskott indragas om föräldrarna sammanflyttar eller om barnet får bostad tillsammans med den underhållsskyldige. Detsamma gäller i regel om barnet ej längre är svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket (12 §).

Barnavårdsnämnden har att noga vaka över att bidragsförskott kommer barnet till godo (13 §). Rätten till bidragsförskott kan ej överlåtas eller tagas i mät för gäld (14 §).

För lämnat bidragsförskott inträder den barnavårdsnämnd, som utgivit förskottet, i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige (15 §). Denne har att till nämnden erlægga å förskottet belöpande del av underhållsbidraget allt eftersom det förfaller till betalning (16 §). Om han ej efter förmåga fullgör denna sin skyldighet, skall nämnden utan dröjsmål vidtaga erforderliga åtgärder för fordringens indrivande (17 §).

Kostnaden för bidragsförskott bestrides, i den mån ersättning ej kunnat uttagas av den underhållsskyldige, till tre fjärdedelar av staten och en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet (20 §). Barnavårdsnämnden har att hos vederbörande länsstyrelse söka gottgörelse av statsverket för utgivna bidragsförskott. Ansökningen, som skall avse förskottsutgifter för visst budgetår, skall i regel göras före utgången av därnäst följande budgetår. Länsstyrelsen skall granska ansökningen, eventuellt låta införskaffa erforderlig ytterligare utredning och därefter, i den mån förskotten befunnits beviljade och utbetalade i överensstämmelse med föreskrifterna i lagen samt barnavårdsnämnden skäligen får anses ha fullgjort vad densamma ålegat i fråga om åtgärder för förskottens återkrävande, bevilja gottgörelse och utanordna beviljat belopp (21 §).

Över barnavårdsnämnds beslut i ärende rörande beviljande eller indragning av bidragsförskott får den, som beslutet rör, anföra besvär hos länsstyrelsen (24 §). Klagan över länsstyrelses beslut föres hos Konungen (25 §), vilken jämväl äger meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för lagens tillämpning (26 §).

Om särskilda barnbidrag stadgas i *lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn*. Enligt denna lag skall särskilt barnbidrag av allmänna medel utgivas till uppehälle och uppfostran åt vissa i lagen angivna kategorier av barn, som endast har en arbetsför försörjare eller helt saknar försörjare. Bidraget är i flertalet fall inkomstprövat med hänsyn till både barnets och försörjarens inkomst; barnets inkomst av eget arbete påverkar härvid ej bidraget men underhållsbidrag eller bidragsförskott skall i regel helt avdragas. När bidraget ej på grund av inkomstprövningen reduceras, utgår det med 600 kronor för barn

och år. Ärenden rörande särskilda barnbidrag handlägges av pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen. Jämväl i vissa andra avseenden är förevarande lag anknuten till bestämmelserna i lagen om folkpensionering. Kostnaderna för särskilda barnbidrag delas mellan staten och vederbörande kommun; kommunens andel skall motsvara $\frac{3}{20}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen av kostnaden för bidragen, dock högst halva kostnaden.

Historik

De särskilda barnbidragen infördes i vårt land liksom bidragsförskotten genom beslut vid 1937 års riksdag (prop. nr 276, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 1 och rd. skr. nr 421); barnbidragen hade dock föregåtts av vissa pensionstillägg enligt folkpensioneringslagen. Barnbidragen utgick enligt lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag (beteckningen särskilda barnbidrag infördes för dessa bidrag först år 1947 i samband med lagstiftningen om allmänna barnbidrag) för vissa grupper av barn, nämligen för barn vars föräldrar eller, då barnet adopterats, vars adoptant eller adoptivföräldrar avlidit, med 300 kronor i ortsgrupp 1, 360 kronor i ortsgrupp 2 och 420 kronor i ortsgrupp 3. För övriga bidragsberättigade grupper av barn utgick barnbidraget med följande årliga belopp i nedan angivna ortsgrupper:

	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3
för ett barn	240 kr.	300 kr.	360 kr.
för två barn	420 »	525 »	630 »
för tre barn	600 »	750 »	900 »
och för varje barn däröver ytterligare	120 »	150 »	180 »

Beloppen av bidragsförskotten var enligt lagen den 18 juni 1937 om förskottering av underhållsbidrag till barn liksom barnbidragen dyrortsgrupperade och utgick med samma årliga belopp som för de grupper av barn med barnbidrag, för vilka bidragsbeloppet angivits i uppställningen här ovan.

För tiden t. o. m. den månad, under vilken barnet fyllde två år, ökades såväl barnbidraget som bidragsförskottet med ett årligt belopp av 60 kronor.

Såväl barnbidragen som bidragsförskotten var enligt 1937 års lagstiftning inkomstprövade.

Den nu gällande bidragsförskottslagen tillkom vid 1943 års riksdag (prop. nr 183, andra lagutskottets utl. nr 28 och rd. skr. nr 260). Beträffande bidragsförskottens maximibelopp innebar den nya lagstiftningen endast obetydliga jämkningar uppåt.

Då de allmänna barnbidragen beslutades vid 1947 års riksdag fick de tidigare barnbidragen, såsom ovan omnämnts, beteckningen särskilda barn-

bidrag. I den därvid antagna alltjämt gällande lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn (beträffande dess antagande se prop. nr 288, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 5 och rd. skr. nr 499) slopades dyrortsgrupperingen och fastställdes maximibeloppen för barn, som avses i 5 § i lagen, till 420 kronor för år samt för barn som avses i 6 § till 250 kronor för år. Det tidigare utgående särskilda tillägget för barn under två år bortföll. Samtidigt med antagande av 1947 års lag om särskilda barnbidrag genomfördes den ändringen i bidragsförskottslagen, att maximibeloppet av förskottet gjordes enhetligt och fastställdes till 250 kronor per barn och år. Beträffande det särskilda barnbidraget bibehölls vid 1947 års lagstiftning inkomstprövningen; beträffande bidragsförskottet slopades däremot denna prövning.

Vid 1952 års riksdag genomfördes en provisorisk förbättring av de särskilda barnbidragen i det att dyrtidstillägg skulle utgå på dessa bidrag (prop. nr 70, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 1 och rd. skr. nr 130). Det av riksdagen fattade beslutet om dyrtidstillägg avsåg endast år 1952 och var att betrakta som ett provisorium. Tillägget konstruerades med vissa fixa, fristående belopp, nämligen å särskilda barnbidrag enligt 5 § i 1947 års lag — bidrag om högst 420 kronor om året — med 105 kronor samt å bidrag enligt 6 § i lagen — bidrag om högst 250 kronor om året — med 70 kronor om året.

Samma år höjdes maximibeloppen av bidragsförskotten från 250 till 324 kronor per barn och år (prop. nr 230, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 3 och rd. skr. nr 391). Även denna höjning var att betrakta som ett provisorium.

De nuvarande maximibeloppen för såväl de särskilda barnbidragen som bidragsförskotten — 600 kronor per barn och år — fastställdes genom beslut vid 1953 års riksdag (prop. nr 36, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 5 och rd. skr. nr 89, såvitt avser särskilda barnbidrag, samt prop. nr 14, sammansatt stats- och andra lagutskotts utl. nr 4 och rd. skr. nr 88, såvitt avser bidragsförskott). Förslag till höjning av beloppen hade framlagts av *änkepensioneringskommittén* i ett i november 1952 avgivet betänkande om stöd åt änkor och vissa andra ensamstående kvinnor m. m. (SOU 1952: 36). Änkepensioneringskommittén hade föreslagit att maximibeloppen för de särskilda barnbidragen skulle höjas med 80 kronor eller till 500 resp. 330 kronor om året för de två bidragskategorierna. Därjämte föreslogs indextillägg å de särskilda barnbidragen med 50 resp. 30 kronor för varje hel mångfald av tio, varmed pensionspristalet översteg 100. Beträffande bidragsförskotten hade kommittén föreslagit att maximibeloppet skulle fastställas till 420 kronor om året.

I en i oktober 1952 inom socialdepartementet upprättad promemoria angående särskilda barnbidrag och andra hjälpformer för ensamstående

mödrar ifrågasattes, huruvida ej de särskilda barnbidragens maximibelopp borde fastställas till 600 kronor om året. Ett månatligt högsta belopp om 50 kronor ansågs ej vara tilltaget i överkant utan ansågs ligga i närheten av — om också under — riksgenomsnittet för fattigvård och fosterlegor. I ett stort antal fall torde enligt promemorian ej ens ett dylikt belopp ge full försörjning. Å andra sidan borde bidraget ej sättas så högt att det gynnade de ifrågavarande barnkategorierna framför barn i normala självförsörjande familjer med låga inkomster.

Sedan *socialstyrelsen* beretts tillfälle att yttra sig över promemorian hade styrelsen framhållit att en betydande del av de barn, som erhållit bidragsförskott, för sin försörjning vore beroende av fortlöpande understöd från fattigvården. Bidragsförskottets maximibelopp borde därför höjas. En höjning till 600 kronor per barn och år borde enligt socialstyrelsens mening anses såsom ett minimikrav.

I *propositionen nr 36* till 1953 års riksdag anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Sträng*, i fråga om de särskilda barnbidragens maximibelopp bl. a. följande:

Då jag vid avvägningen av det särskilda barnbidragets belopp utgått från barnets behov har detta skett med den förutsättningen, att barnet ej erhåller något understöd från den som har försörjningsplikt i förhållande till barnet. Avseende har med andra ord icke fästs vid om barnet har någon försörjare eller icke. Beloppet avser alltså såväl de föräldralösa barnen som de övriga barnkategorier, som är bidragsberättigade. Emellertid måste det förhållandet att de senare har båda eller den ena av föräldrarna i livet, som kan draga försorg om barnet, böra verka reducerande på barnbidragets storlek, enär behovet av understöd från det allmänna då blir mindre. Denna inverkan bör dock enligt min mening icke komma till uttryck däri att olika grundbelopp fastställas för föräldralösa och för andra barn, utan endast i så måtto, att försörjarens förmåga att svara för försörjningen inverkar minskande på bidraget i det speciella fallet. Försörjningsförmågan synes därvid endast kunna mätas genom hänsynstagande till den försörjningsskyldiges ekonomi. Barnbidraget bör med andra ord, där försörjare finnes, vara inkomstprövat med hänsyn till försörjarens inkomst.

Jag föreslår alltså, att maximibeloppet lika för alla bidragsberättigade barn fastställas till 600 kronor om året, och anser vidare att inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen bör bibehållas.

Det *sammansatta stats- och andra lagutskottet* anslöt sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 5 till den ståndpunkt som departementschefen intagit i frågan och uttalade, att en avvägning av det gemensamma maximibidraget till 600 kronor syntes lämplig, samt tillstyrkte propositionens förslag.

I *propositionen nr 14* till 1953 års riksdag framhöll *föredragande departementschefen, statsrådet Sträng*, att han för egen del ansåg förhållandena då vara sådana att en omedelbar höjning av bidragsförskottets

maximibelopp vore nödvändig och att höjningen icke borde ske efter en indexmässig framräkning med hänsyn till levnadsomkostnadernas utveckling utan anpassas efter vad som kunde anses motsvara det verkliga behovet. Visserligen finnes det ej någon statistik som belyste underhållsbidragens storlek för inom- och utomäktenskapliga barn. Det torde dock enligt departementschefen vara erforderligt med ett betydligt högre maximibelopp för bidragsförskotten än det av änkepensioneringskommittén föreslagna för att beloppet skulle kunna närmare ansluta sig till de underhållsbidrag som dåmera fastställdes. För en mera avsevärd höjning talade även storleken av barnkostnaderna och fosterlegorna. Departementschefen förordade därför att maximibeloppet bestämdes till 600 kronor om året.

Det *sammansatta stats- och andra lagutskottet* erinrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 4 om att fosterlegorna visserligen avsåge att täcka all kostnad för barns fostran och vård medan bidragsförskottens syfte vore att garantera endast den del i barnunderhållet som ålåg fadern. Emellertid måste här enligt utskottet beaktas, att i fall där moderns försörjningsbördan vore ingen eller mycket ringa den ekonomiska bördan för barnen ålagts fadern. Följaktligen måste bidragsförskotten för att helt kunna fylla sin uppgift även i de mest ömmande fallen till maximibeloppen avvågas efter de totala barnkostnaderna. Utskottet fann med hänsyn härtill den föreslagna uppräknings av bidragsförskottens maximum till 600 kronor om året väl motiverat samt tillstyrkte propositionens förslag.

Vid *1956 års riksdag* väcktes i tre *motioner* (I: 349 samt II: 266 och 602) frågan om justering av de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp. I de två förstnämnda föreslogs skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning av frågan; i den tredje yrkades bl. a. höjning av bidragsförskottets maximum till 900 kronor för år.

På förslag av *andra lagutskottet* (utlåtande nr 23) beslöt *riksdagen* (rskr. 1956: 194) hemställa hos Kungl. Maj:t att motionerna överlämnades till familjeberedningen för att beaktas vid dess fortsatta arbete.

Kungl. Maj:t har i enlighet med riksdagens hemställan överlämnat riksdagens skrivelse i ämnet jämte utskottsutlåtandet och motionerna till familjeberedningen.

1954 års familjeutredning m. m.

Den år 1954 tillsatta *familjeutredningen*, som hade till uppdrag att göra en inventering av de familjepolitiska åtgärderna, ger i sitt betänkande *Samhället och barnfamiljerna* (SOU 1955: 29) bl. a. en kortfattad analys av det sociala och ekonomiska läget för en typ av ofullständiga familjer, nämligen ensamstående mödrar med barn. Utredningen kommer till det resultatet att många av de ensamstående mödrarna lever under mycket blygsamma förhållanden; de civilrättsliga underhållsbidragen fastställes

ofta till synnerligen låga belopp och tillräckligt ekonomiskt stöd från samhällets sida kan icke heller påräknas. Några konkreta förslag till förbättring av de bidrag som är tillgängliga för ofullständiga familjer eller om bistånd i nya former framlägges emellertid ej.

Frågan om stödet åt de ofullständiga familjerna behandlas i ett stort antal av de ca 250 remissyttranden, som år 1955 avgivits över familjeutredningens betänkande. Yttrandena är genomgående positivt hållna. Behovet av ökat samhälleligt stöd åt dessa familjer, i synnerhet de ensamstående mödrarna, har sålunda understrukits av ett mycket stort antal remissorgan. Bl. a. framhåller *socialstyrelsen*, att de ensamstående mödrarna bland barnfamiljerna intager en särställning i materiellt hänseende. Eftersläpningen ifråga om ekonomi och levnadsstandard har enligt styrelsen utan tvekan hårdast drabbat denna kategori. Vid en diskussion om ökade familjepolitiska åtgärder finner styrelsen därför att särskilt avseende bör fästas vid möjligheterna att förbättra förhållandena för dessa mödrar. Liknande synpunkter anlägges av ett flertal andra remissorgan, som anser att hjälpåtgärder för de ensamstående mödrarna är det viktigaste av nu aktuella familjepolitiska frågor. Åtskilliga av dem föreslår en höjning av maximibeloppen för särskilda barnbidrag och bidragsförskott ävensom andra justeringar av dessa stödformer, exempelvis slopande av inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen. Några remissorgan rekommenderar dessutom en ytterligare generell höjning av de civilrättsliga underhållsbidragen.

Familjeberedningen m. m.

Familjeutredningens betänkande samt de däröver avgivna yttrandena har bearbetats av en inom socialdepartementet tillkallad beredning, *familjeberedningen*, vilken den 1 december 1956 avlämnat en promemoria angående stöd åt ofullständiga familjer (SOU 1956: 47). Ur innehållet i denna promemoria må här anföras följande.

De ofullständiga familjernas ekonomiska situation

Familjeberedningen lämnar en sammanfattande redogörelse för en statistisk undersökning, som under åren 1955—56 verkställdes av socialstyrelsen i syfte att belysa ensamstående mödrars sociala och ekonomiska förhållanden. Rörande resultatet av denna undersökning, den s. k. mödraundersökningen, som omfattade 1 500 ensamstående mödrar, må följande nämnas.

Antalet ogifta och frånskilda kvinnor samt änkor med hemmavarande barn under 16 år uppskattades vid undersökningen till

ogifta	frånskilda	änkor
25 400	23 200	20 400

Det kan i detta sammanhang nämnas, att familjeutredningen uppskattat det totala antalet ensamstående kvinnor med barn under 16 år till 78 900 och

totalantalet ensamstående män med barn under 16 år till 10 700. Utredningen har vidare uppskattat antalet barn, som vårdas av ensamstående familjeför-sörjare, till 136 100 av vilka 119 600 barn vårdas av ensamstående mödrar.

De ogifta mödrar som omfattades av mödraundersökningen var genomgående mycket unga; inte mindre än 27 procent var under 25 år och 64 procent under 35 år. De frånskilda var genomsnittligt sett äldre; 67 procent av dem var i åldern 30—44 år. Av änkorna var inte mindre än 91 procent 35 år eller däröver.

Medelantalet barn per moder var:

ogifta	frånskilda	änkor
1,2	1,6	1,6

Förvärvsarbete på heltid eller deltid i eller utom hemmet — dock ej hushållsarbete i eget eller släktingars hem — hade 60 procent av de ogifta, 71 procent av de frånskilda och 63 procent av änkorna.

Under det att de frånskilda mödrarna till 69 procent och änkorna till 81 procent bildade egna hushåll med barnen, var motsvarande procenttal för de ogifta mödrarnas del så lågt som 21. Följande sammanställning visar den procentuella frekvensen av förvärvsarbete bland mödrar av de tre kategorierna, fördelade efter hushållstyp:

	ogifta	frånskilda	änkor
Eget hushåll	90	80	70
Boende hos släkt	63	68	61
Samboende med man	22	39	40

Inkomst av tjänst eller rörelse spelade en dominerande roll för de ensamstående mödrarnas ekonomi. Följande tablå visar hur stor procentuell andel av deras sammanlagda kontantinkomster, som härflöt från olika källor:

	ogifta	frånskilda	änkor
Inkomster av tjänst och rörelse	76	65	48
Tjänstepension eller livränta	0	0	21
Underhållsbidrag eller bidragsförskott till barnen ¹	11	17	1
Underhållsbidrag till modern	—	3	—
Allmänt barnbidrag	8	6	7
Särskilda barnbidrag, änkebidrag, invalidpension m. m.	0	0	9
Fattigvårdsunderstöd	1	3	2
Övriga inkomster	2	4	10

Ehuru inkomsterna av tjänst eller rörelse utgjorde huvuddelen av de ensamstående mödrarnas inkomster, var dessa inkomster absolut sett i flertalet fall mycket låga. Följande sammanställning visar hur stor procent av mödrarna som hade årliga inkomster av angiven storleksordning:

¹ Siffran innefattar såväl offentligt stöd som bidrag från underhållspliktiga.

	ogifta	frånskilda	änkor
Ingen inkomst av tjänst eller rörelse	31	22	29
Inkomst av tjänst:			
Högst 4 000 kr.	25	21	27
4 000—8 000 kr.	31	34	20
8 000—12 000 kr.	8	15	8
Över 12 000 kr.	0	1	1
Inkomst av rörelse	2	4	15
Utan uppgift	1	0	—

Vid mödraundersökningen sökte man få fram orsakerna till att en del mödrar överhuvud icke hade något förvärvsarbete. Såsom skäl härför uppgav omkring en tredjedel, att de måste vårda sina barn. Av de ogifta mödrarna utan arbete förklarade hälften att de hade hushållsgöromål. Endast 5 procent av de ogifta uppgav arbetsmarknadsskäl och 4 procent hälso- och åldersskäl. För frånskilda och änkor var hälso- och åldersskälen däremot påfallande betydelsefulla. Inte mindre än 32 procent av de frånskilda och 27 procent av änkorna lämnade denna förklaring till att de ej hade förvärvsarbete. Av de frånskilda och änkorna utan arbete hänvisade respektive 19 och 27 procent till att de hade hushållsarbete under det att respektive 12 och 9 procent åberopade arbetsmarknadsskäl.

I en sammanfattande kommentar till resultatet av mödrahjälpsundersökningen anför familjebereidningen bl. a.

Endast på några få punkter ger socialstyrelsens redovisning något material, genom vilket de ensamstående mödrarnas ställning i olika hänseenden kan jämföras med befolkningens i övrigt. Även utan sådana komparativa siffror till hands kan dock av materialet dragas den slutsatsen, att de ensamstående mödrarna lever på en mycket låg ekonomisk standard. På det hela taget synes situationen vara ungefär densamma för alla de tre kategorier, som har särskilt i undersökningen. Det kan visserligen konstateras, att de ogifta mödrarna i väsentligt större utsträckning än de två andra grupperna får hjälp till sin försörjning genom samboende med barnets fader eller med släktingar (föräldrar). Man kan kanske vara frestad att påstå, att angivna förhållande minskar behovet av samhälleligt stöd för just denna grupp. Emellertid bör icke förbises att samboendet med föräldrar och släktingar i åtskilliga, kanske flertalet fall har framtvingsats av yttre omständigheter såsom bristen på bostad, svårigheterna att ordna barn tillsynen och ekonomiska bekymmer i allmänhet.

Helt allmänt finner familjebereidningen det uppenbart, att det i fråga om de ofullständiga familjerna i gemen föreligger ett eftersatt hjälpbehov, som inte kan tillgodoses utan tämligen långtgående åtgärder från det allmännas sida. Analysen av det ekonomiska läget för ensamstående mödrar och deras barn leder enligt beredningens mening till slutsatsen, att ett särskilt stöd för barnförsörjningen inom dessa ofullständiga familjer behövs vid sidan av de allmänna barnbidragen. Vad som främst konstituerar detta behov är självfallet det förhållandet, att det direkta ansvaret för barnens försörjning

åvilar endast en vuxen. Härtill kommer att kvinnornas inkomstläge och allmänna situation på arbetsmarknaden ytterligare skärper disproportionen mellan behov och försörjningsförmåga.

Om familjen i stället består av man och barn är situationen åtminstone delvis en annan. Är han arbetsför har han i regel ett arbete, som ger honom samma inkomst som när familjen var fullständig. Han måste avlöna arbetskraft för barnens vård och i regel även för hemarbetet i övrigt, och den högre kostnad detta innebär i förhållande till kostnaderna för hustruns konsumtion utgör i stort sett ett mått på försämringen av familjens ekonomiska förmåga. Måhända bör man dessutom räkna med att hans förvärvsmöjligheter blir något beskurna, eftersom han knappast kan förutsätta att en anställd hemarbetskraft skall prestera lika stora arbetsinsatser som en hemarbetande hustru.

I båda fallen innebär det, säger utredningen, under alla förhållanden en krympning av familjens ekonomiska bas, om någon av föräldrarna förlorar sin försörjningsförmåga eller undandrar sig sina förpliktelser. Detta gäller oavsett om det är fadern eller modern som försvinner ur familjekretsen. Om förvärvsarbetskraft bortfaller, blir följderna en minskning av penninginkomsten; om hemarbetskraft går förlorad ökar kostnaden för hemarbetet, bl. a. barnens vård. Diskussionen om samhälleligt stöd åt barnen i ofullständiga familjer synes därför inte kunna begränsas till att gälla familjer med kvinnlig hushållsföreståndare. Även familjer i vilka modern är invalid eller mannen är änklings eller där han är frånskild och har vårdnaden om barnen måste komma in i bilden.

Beredningen framhåller, att det material som presenteras i socialstyrelsens mödraundersökning naturligtvis inte utan vidare kan förutsättas äga giltighet när det gäller andra kategorier av ofullständiga familjer än de av undersökningen omfattade. Det torde emellertid vara den enda undersökning i sitt slag som ger en analys av det ekonomiska läget för något slag av ofullständiga familjer. Det har icke varit möjligt för beredningen att er hålla något material som kan läggas till grund för en direkt jämförelse av hjälpbehovet för andra typer av ofullständiga familjer. Beredningen har därför i stort sett varit hänvisad till att på basis av mödraundersökningens resultat göra generella presumtioner beträffande de familjekategorier, som ej är representerade i undersökningen.

Bidragsförskott och särskilda barnbidrag m. m.

När det gäller att besvara frågan, från vilka utgångspunkter storleken av samhällets stöd till barn i ofullständiga familjer bör bestämmas, uttalar beredningen till en början, att hjälpbehovets omfattning naturligt nog är mycket skiftande med hänsyn bl. a. till familjeföreståndarens egna inkomstmöjligheter och storleken av eventuellt utgående underhållsbidrag. Härefter anför beredningen.

Hur bestämmes då försörjningskostnaderna respektive den andel därav som kan behöva ersättas av det allmänna? Enligt 1954 års familjeutredning kan någon generell »barnkostnad» icke fastställas. Kostnaderna för ett barns underhåll och vård varierar för familjer med samma barnantal inom tämligen vida gränser efter familjens inkomster, även om de icke står i direkt proportion till de senare. På grundval av 1952 års levnadskostnadsundersökning har utredningen dock sökt beräkna den faktiska genomsnittskostnaden för barns vård och konsumtion. Utredningen har härvid, med beaktande av prisutvecklingen efter 1952, kommit fram till ett belopp av 1 980 kronor för barn och år i en grupp undersökta tvåbarnsfamiljer. I beloppet inräknas barnens andel i familjens gemensamma konsumtion men däremot ej värdet av den hemarbetskraft som vården och tillsynen av barnen kräver. Kostnaden härför uppskattas schematiskt av utredningen till 1 500 kronor per barn och år i tvåbarnsfamiljer. Den erhållna summan innefattar också vissa kostnader, som helt eller delvis ersättes av det allmänna i form av allmänna barnbidrag, skolmåltider, bostadsrabatter o. dyl.

Även om, såsom framhålles i några yttranden över familjeutredningens betänkande, det statistiska källmaterialet för dess beräkningar rörande barnkostnaderna icke är tillräckligt omfattande för att de framräknade kostnaderna skall kunna betraktas som representativa för barn i allmänhet, bör de icke fränkännas betydelse. Vid avvägningen av det samhällliga stödet åt den ekonomiskt pressade grupp som nu är i fråga finns det därför anledning att hålla familjeutredningens siffror för ögonen.

Vid bestämmande av det belopp, som skall anses behövt som extra samhällelig hjälp till de ofullständiga familjerna bör man enligt beredningens mening ta hänsyn till sådana sociala förmåner, som efter inkomstprövning tillhandahålles barnfamiljer i gemen, t. ex. familjebostadsbidrag, bränslebidrag och inkomstprövade folkpensioner. Beredningen anser emellertid, att dessa förmåner spelar en jämförelsevis blygsam roll i de ofullständiga familjernas ekonomi.

Mot bakgrunden av de faktiska kostnaderna för barns vård och konsumtion ter sig, framhåller beredningen, de nuvarande *m a x i m i b e l o p p e n* för bidragsförskott och särskilda barnbidrag, 600 kronor för barn och år, otillräckliga. Att så är förhållandet bestyrkes bl. a. av en del uppgifter i mödraundersökningen, vilka utvisar att socialhjälp ofta måste tillgripas vid sidan av exempelvis särskilda barnbidrag. De uppgifter, som redovisats om det ekonomiska läget för ensamstående mödrar och deras barn, måste enligt beredningens mening leda till att *m a x i m i b e l o p p e t* för såväl bidragsförskott som särskilda barnbidrag höjes avsevärt.

Familjeberedningen erinrar emellertid om att frågan om det offentliga stödet för försörjningen av ofullständiga familjers barn äger ett nära samband med spörsmålet om den samhällliga pensioneringens utformning. Enligt vad familjeberedningen inhämtat under hand övervägdes inom allmänna pensionsberedningen olika alternativ att lösa problemet med en samordning av allmän tjänstepensionering med folkpensioneringen. Bl. a. utreddes i vad mån de särskilda barnbidragen kunde och borde inarbetas i pensions-

systemet. Oavsett om de blivande pensionsreglerna utformas så att pensionen inkluderar barntillägg eller så att de särskilda barnbidragen består, är det enligt familjeberedningens uppfattning givet att frågan om försörjningshjälpen för barnen inte bör lösas separat. Eftersom ordnandet av pensioneringen i detta sammanhang framstår som huvudfrågan, har familjeberedningen, efter samråd med allmänna pensionsberedningen, kommit till den slutsatsen, att maximibeloppet för särskilda barnbidrag bör vara oförändrat tills vidare i avvaktan på resultatet av allmänna pensionsberedningens arbete. Som konsekvens härav bör icke heller maximibeloppet för bidragsförskott nu höjas.

De särskilda barnbidragen och bidragsförskotten har, anför beredningen vidare, till syfte att tillgodose hjälpbehov av i princip samma slag. Emellertid föreligger en principiell skillnad vad gäller de faktorer som bestämmer vilket belopp som skall utgå i varje särskilt fall. De särskilda barnbidragen anpassas efter stödbehovet, varvid vårdnadshavarens och i viss mån även barnets försörjningsförmåga faller utslaget. Vad beträffar bidragsförskottet spelar denna förmåga ingen roll; förskottets storlek bestäms i regel av underhållsbidraget, vilket i sin tur är beroende av den underhållsskyldiges förmåga att bidra. Är den underhållsskyldiges ekonomiska förmåga låg, kan bidraget naturligen icke alltid anpassas efter behovet.

Angivna förhållanden måste enligt beredningens uppfattning betecknas som högst otillfredsställande. Eftersom bidragsförskottet utgår utan att mottagarens behov av ekonomiskt stöd prövas på något sätt, synes det beredningen mest rimligt att beloppet utmätas lika i samtliga fall utan hänsyn till underhållsbidragets storlek. Bidragsförskottet blir härigenom ett minimiskydd för barnets försörjning.

Familjeberedningen är medveten om att vissa invändningar kan göras mot ett dylikt system. Sålunda kan det framstå som betänkligt att bidragsförskottets karaktär av förskott till viss del går förlorad. Vidare kan en garanti från samhällets sida om ekonomiskt bistånd av bestämd omfattning för alla ogifta och frånskilda med minderåriga barn i sin vård befaras leda till en minskning i benägenheten att utverka största möjliga bidrag av den andre av föräldrarna. Vårdnadshavarnas och möjligen också barnavårdsmännens intresse av att följa den underhållsskyldiges inkomstförhållanden för att kunna åstadkomma höjning av bidragen kan minska. Det kan vidare hävdas att förskott på civilrättsligt fastställda underhållsbidrag är en för mottagaren smakligare stödform än ett direkt offentligt kontantbidrag.

Dessa invändningar hör emellertid enligt beredningens mening ej vara avgörande för utformningen av ifrågavarande stöd. Domstolarna lär komma att avgöra frågor om underhållsbidrag till barn enligt föräldrabalkens bestämmelser utan sidoblickar på eventuella kompletterande bidrag från samhällets sida. När det gäller bidrag, som fastställs genom avtal, torde barna-

vårdsmän och barnavårdsnämnder böra åläggas en viss kontroll att den underhållspliktiges försörjningsförmåga blir till fullo tillvaratagen. Dylik kontroll bör äga rum minst en gång årligen; finnes väsentligen ändrade förhållanden ha inträtt, bör det åligga barnavårdsmannen eller nämnden att vidtaga erforderliga åtgärder för att tillvarataga den förbättrade betalningsförmågan.

Under hänvisning till vad sålunda anförts föreslår familjeberedningen, att grunderna för bidragsförskott ändras på så sätt att barn, som enligt gällande bestämmelser är berättigat till bidragsförskott, skall erhålla sådant med ett bestämt belopp, *n o r m a l b e l o p p e t*, vilket alltså skall ersätta bidragsförskottets nuvarande maximibelopp och utgå oavsett det fastställda underhållsbidragets storlek. Är det avtalade eller utdömda underhållsbidraget lägre än normalbeloppet förutsättes regeln gälla allenast om orsaken härtill är att den underhållsskyldiges betalningsförmåga är nedsatt. Där-
emot skall regeln ej gälla, om orsaken till att underhållsbidraget är lägre än normalbeloppet är en annan.

För de fall, där den underhållsskyldige fullgör sina betalningar och förutsättningar för bidragsförskott enligt nuvarande regler följaktligen ej föreligger, förutsätter beredningen att en motsvarighet till bidragsförskottet skall kunna beviljas i form av *f y l l n a d s b i d r a g*, när underhållsbidraget är lägre än normalbeloppet och anledningen härtill är nedsatt arbetsförmåga hos den underhållsskyldige.

Beredningen föreslår vidare, bl. a., att de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten sammanföres till en *s t ö d f o r m*. *K o s t n a d e r n a* för den nya stödformen skall enligt förslaget bäras till 60 procent av staten och 40 procent av kommunerna, vilket enligt beredningen närmast motsvarar den nuvarande faktiska kostnadsfördelningen om hänsyn togs till såväl bidragsförskott som särskilda barnbidrag.

Över familjeberedningens promemoria om stöd åt ofullständiga familjer har efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, pensionsstyrelsen, riksräkenskapsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, överståthållarämbetet, elva länsstyrelser, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska socialvårdsförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Fredrika-Bremer-förbundet, Kooperativa kvinnogillesförbundet, Högerns kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund och Svenska kvinnors vänsterförbund. Överståthållarämbetet och länsstyrelserna har bifogat yttranden från kommunala myndigheter.

En redogörelse för innehållet i remissyttrandena lämnas i propositionen å sid. 17—25, vartill utskottet får hänvisa.

Allmänna pensionsberedningen

Allmänna pensionsberedningen berör i sitt den 1 februari 1957 avlämnade betänkande (SOU 1957:7) även de särskilda barnbidragen. Beredningen förordar, att de särskilda barnbidragen den 1 juli 1960 avlöses av andra förmåner. Enligt beredningens förslag skall huvudparten av de särskilda barnbidragen ersättas av barnpensioner, vilka skall utgå med 750 kronor till varje barn under 19 år som förlorat sin huvudsakliga försörjare. I de fall, där försörjaren lever, föreslås att ett inkomstprövat barntillägg till dennes folkpension skall utgå i stället för särskilt barnbidrag. Slutligen förutsattes, att utomäktenskapliga barn med okänd fader i stället för särskilt barnbidrag får rätt till ett jämförligt stöd inom barnavårdens ram.

Föredraganden

Föredraganden, statsrådet Ulla Lindström, yttrar i propositionen efter att (å s. 25 och 26) ha lämnat en redogörelse för de ofullständiga familjernas ekonomiska situation följande.

»Utgångsläget för stödåtgärder

De snålarare livsbetingelserna för barn i ofullständiga familjer erkänns allmänt av den breda och representativa remissopinion, som kommit till uttryck i yttrandena dels över betänkandet Samhället och barnfamiljerna, dels över familjeberedningens promemoria i ämnet. Flertalet har velat ge åtgärder till de ensamma mödrarnas stöd en prioritet bland aktuella socialpolitiska åtgärder. De olika förslagen till förbättrat stöd för denna speciellt handikappade kategori barnfamiljer har också diskuterats ingående. Tanken på en ny generell höjning av de familjerättsliga underhållsbidragen har härvid vunnit allmän anslutning och resulterat i nyssnämnda, till lagrådet remitterade lagförslag.

En annan fråga, som tilldragit sig stor uppmärksamhet, gäller bidragsförskottens maximibelopp. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår förordade socialstyrelsen en höjning av detta belopp från nuvarande 600 kronor till 1 200 kronor per år. Då statsverkspropositionen anmäldes ansåg jag, att styrelsens förslag borde vila i avvaktan dels på den bedömning, som skulle komma att ske under remissbehandlingen av familjeberedningens förslag att sammanslå bidragsförskotten och de särskilda barnbidragen med varandra till en enda samhällelig stödform, och dels på det resultat, vartill allmänna pensionsberedningen kunde komma vid prövning av frågan om de särskilda barnbidragens ställning i pensionssystemet. Även allmänna statsbidragsutredningens förslag att avskaffa det speciella statsbidraget till bidragsförskotten och inräkna detta i ett klumpanslag till kommunerna innebar ett osäkerhetsmoment vid de ställningstaganden, som föregick avlåtandet av årets statsverksproposition. Under behandlingen av dess femte huvudtitel

meddelade jag därför, att jag inte räknade med att förslag om höjning av bidragsförskotten kunde föreläggas årets riksdag men att jag hoppades att familjeberedningens förslag om s. k. utfyllnadsbidrag skulle kunna bearbetas i sådan tid, att proposition i ämnet kunde framläggas redan i år. Det framstod nämligen för mig som särskilt angeläget att öka det samhälleliga stödet åt sådana familjer, där underhållsbidragen till barnen inte ens uppgår till bidragsförskottens nuvarande maximibelopp. En framkomlig väg syntes mig härvid vara att införa ett system, varigenom dessa underhållsbidrag utfylldes av allmänna medel.

Läget har sedermera klarnat beträffande detta frågekomplex. Remissbehandlingen av familjeberedningens förslag har avslutats den 15 januari, pensionsberedningen har framlagt sitt betänkande den 6 februari och det speciella statsbidraget till bidragsförskotten har, såsom framgår av propositionen nr 112/1957, ansetts böra bibehållas tills vidare. Det föreligger därmed möjligheter att pröva frågan om bidragsförskotten och utfyllnadsbidragen från säkrare utgångspunkter.

Bidragsförskotten

Remissopinionen i anledning av familjeberedningens förslag har varit starkt positiv för snara åtgärder till bättre ekonomiskt stöd för de barn, som växer upp i ofullständiga familjer. Samtidigt har den dock varit mycket delad kring familjeberedningens olika förslag. Tanken på sammanslagning av bidragsförskotten och de särskilda barnbidragen har sålunda mött mycken skepsis. Statsmakternas ståndpunktstagande till allmänna pensionsberedningens förslag om förbättrad pensionering måste enligt min mening bli grundläggande för prövningen av huruvida en sådan sammanslagning skall komma till stånd. Pensionsberedningen förutsätter nämligen, att de särskilda barnbidragen den 1 juli 1960 avlöses av andra förmåner. Enligt beredningens förslag skall huvudparten av de särskilda barnbidragen ersättas av barnpensioner, vilka skall utgå med 750 kronor till varje barn under 19 år som förlorat sin huvudsakliga försörjare. I de fall, där försörjaren lever, föreslås att ett inkomstprövat barntillägg till dennes folkpension skall utgå i stället för särskilt barnbidrag. Slutligen förutsattes, att utomäktenskapliga barn med okänd fader i stället för särskilt barnbidrag får rätt till ett jämförligt stöd inom barnavårdens ram. Det är uppenbart, att en sammanslagning av de särskilda barnbidragen med bidragsförskotten skulle innebära ett föregripande av prövningen av de av pensionsberedningen sålunda framlagda förslagen. Jag kan därför inte förorda, att en sådan sammanslagning nu genomföres.

Inte heller kan jag tillstyrka, att bidragsförskottens konstruktion nu ändras så att förskottet alltid utgår med ett normalbelopp lika stort för alla barn som inte erhåller sina avtalade eller utdömda underhållsbidrag. Det syfte, som familjeberedningen velat uppnå med sitt förslag om normalbe-

lopp, bör emellertid i viss omfattning tillgodoses på annat sätt. Jag återkommer strax till frågan härom.

Av vad som hittills anförts framgår, att bidragsförskotten enligt min mening åtminstone tills vidare bör vara konstruerade på samma sätt som nu. De bör med andra ord upp till en viss maximigräns utgå med det belopp, som barnet äger uppbära i underhållsbidrag. Emellertid bör det vara möjligt att utan olägenhet höja den nuvarande maximigränsen, i varje fall om man håller sig under den av pensionsberedningen föreslagna barnpensionens belopp 750 kronor för år. Enligt det tidigare omnämnda till lagrådet remitterade lagförslaget skall de familjerättsliga underhållsbidragen uppräknas enligt en metod som innebär att i det närmaste full kompensation lämnas för levnadskostnadsstegringen under de senaste fem åren. Denna uppgår till ca 20 procent. Enligt min mening är förhållandena numera sådana, att det offentliga stödet i form av bidragsförskott — vilket ju skall ersätta uteblivet underhåll — bör få en motsvarande förbättring. På grund härav förordar jag att maximibeloppet för bidragsförskott höjes från 600 till 720 kronor för år, dvs. från 50 till 60 kronor i månaden.

Den förmodan har uttalats — bl. a. av socialstyrelsen — att en höjning av bidragsförskottens maximibelopp skulle ha den psykologiska effekten, att nya familjerättsliga underhållsbidrag anpassas uppåt till en högre nivå. Erfarenheten talar för att detta är riktigt. Å andra sidan råder tydligen på sina håll den föreställningen att inga ytterligare anspråk kan ställas på den underhållspliktige, om han betalar till barnet vad som motsvarar bidragsförskottets maximibelopp. Det är angeläget att det göres klart för barnavårdsmän och andra, som har att ta befattning med underhållsfrågor, att underhållsbidrag förvisso bör sättas högre än bidragsförskottets maximibelopp, närhelst den underhållsskyldiges försörjningsförmåga så tillåter.

Utfyllnadsbidrag

I dagens läge anser jag det angelägnast, att tillgängliga resurser inriktas på att bistå de sämst ställda inom gruppen ensamstående ogifta och frånskilda med barn genom att lägga en fast grund under deras ekonomi. Om man därvid utgår från att ett barn i dagens samhälle skulle behöva minst 60 kronor i underhållsbidrag per månad från den föräldrapart, som inte sammanbor med barnet, så kan samhället inte tydligare ge den principen tillkänna bland föräldrar och myndigheter, som har till uppgift att bevaka barnens intressen, än genom ett temporärt ekonomiskt stöd till avveckling av den bottensats av lägre underhållsbidrag, som regleras av nu löpande, vanligen gamla avtal och domstolsbeslut. Detta bör ske genom att barnet tillförsäkras skillnaden mellan bidragsförskottets maximibelopp — här föreslaget till 60 kronor i månaden — och det bestämda lägre underhållsbidraget i alla de fall, där underhållsbidraget har fastställts före ett visst datum och där

det ej framgår att barnet för sin försörjning uppenbarligen ej har behov av dylikt bidrag.

Ett utfyllnadsbidrag i denna form tar uteslutande sikte på barnets behov, vilket enligt min mening bör tillgodoses oavsett om misstanke eller vetskap föreligger att den underhållsskyldiges betalningsförmåga inte utnyttjas fullt. Är detta senare fallet och kan rättelse ej uppnås genom överenskommelse, får som hittills processvägen anlitas.

En huvudinvändning mot familjeberedningens förslag om normerade bidragsförskott och fyllnadsbidrag har varit risken för att parter medvetet skulle kunna sluta avtal om alltför lågt underhållsbidrag och härigenom åsamka det allmänna kostnader, som egentligen borde bäras av de underhållspliktiga. Om emellertid — som nyss antytts — rätten till utfyllnadsbidrag av den typ jag föreslagit begränsas till barn, vilkas underhåll regleras i avtal, som ingåtts före den 1 april 1957, eller genom domstolsbeslut, som meddelats före nämnda dag, är varje möjlighet till missbruk utesluten. Jag förordar därför, att en sådan begränsning genomföres.

Familjerättsliga underhållsbidrag till barn

Såsom framgått av det förut anförda är utfyllnadsbidraget avsett att bli en temporär åtgärd, som avvecklar sig själv allteftersom de gamla underhållsbidragen upphör med barnens inträde i högre åldrar. Utfyllnadsbidragets karaktär av övergångsföreteelse, den samtida höjningen av bidragsförskottet och den generella uppräknings av de familjerättsliga underhållsbidragen bör tillsammans kunna få en avsevärd stimulanseffekt på strävandena att höja underhållsbidragens nivå till närmare överensstämmelse med nutida kostnadsläge och levnadsstandard. Det är angeläget, att de myndigheter, som medverkar vid avtalsuppgörelser om underhållsbidrag, är införstådda med dessa strävanden.

I syfte att höja underhållsbidragens nivå har familjeberedningen i sin promemoria om stöd åt ofullständiga familjer föreslagit, att Kungl. Maj:t utfärdar anvisningar till socialstyrelsen och vederbörande kommunala myndigheter av innehåll att underhållsbidrag i regel inte må fastställas till lägre belopp än vad som högst kan utgå i bidragsförskott. Mot detta förslag har invänts bl. a., att rekommendationer i detta ämne bör utgå från socialstyrelsen som råd och inte från Kungl. Maj:t, då de lätt får karaktär av påbud, och vidare att rekommendationerna bör vara mer principiella och vägledande än normerande, så att exempelvis barnavårdsmännens prövning av de individuella fallen i enlighet med föräldrabalkens intentioner inte låses fast vid fixa normativa belopp.

Jag kan ansluta mig till dessa synpunkter. Den individuella prövningen av den underhållsskyldiges bärkraft får givetvis inte sättas ur spel och normativa belopp får inte hindra utvecklingen. Jag vill erinra om vad chefen

för justitiedepartementet vid den förut omnämnda remissen till lagrådet anför om vikten av att underhållsplikten tas i anspråk i all den utsträckning som medges av gällande lagstiftning. Detta bör understrykas bl. a. vid den rådgivande verksamhet, som bedrivs av socialstyrelsen. Genom upplysningsverksamhet av denna art och genom den stimulerande effekt, som övriga av mig föreslagna åtgärder kan väntas få, bör man kunna uppnå, att underhållsbidrag på lägre belopp än 60 kronor i månaden endast i rena undantagsfall blir fastställda. Om man dessutom skulle kunna uppnå, att underhållsbidrag av typen engångsbidrag nedbringas eller avskaffas samt att underhållsskyldigheten i större omfattning än för närvarande tas i anspråk även sedan barnet passerat 16-årsgränsen, vore det tacknämligt.

Kostnaderna

Kostnaderna för bidragsförskotten bestrides, i den mån ersättning ej kunnat uttagas av de underhållsskyldiga, till $\frac{3}{4}$ av staten och till $\frac{1}{4}$ av kommunerna. Samma fördelningsgrund bör enligt min mening tillämpas i fråga om de föreslagna utfyllnadsbidragen.

Enligt överslagsberäkningar, som verkstälts inom socialdepartementet, kan den totala kostnadsökning, som föranledes av den föreslagna uppräkningsen av bidragsförskottens maximibelopp, antagas uppgå till ca 2,1 milj. kronor per budgetår. Av detta belopp — som beräknats med utgångspunkt bl. a. från antagandet att 50 procent av utgivna förskottsbelopp återbetalas av de underhållsskyldiga — faller $\frac{3}{4}$ eller ca 1,6 milj. kronor på staten.

De totala kostnaderna för de föreslagna utfyllnadsbidragen, vilka inte till någon del kan återkrävas av de underhållsskyldiga, har uppskattats till ca 4,5 milj. kronor per budgetår. Därav faller i runt tal 3,4 milj. kronor på staten. Kostnaderna kommer emellertid att minska efter hand som de äldre underhållsbidragen faller bort.

Den sammanlagda kostnadsökningen för staten kan således uppskattas till (1,6 + 3,4 =) 5 milj. kronor per budgetår. Eftersom statens andel i kostnaderna för bidragsförskotten utbetalas i efterskott för budgetår och det samma förutsättes gälla beträffande statens andel i kostnaderna för utfyllnadsbidragen, kommer kostnadsökningen inte att belasta statsbudgeten för nästkommande budgetår.»

I anslutning till förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag anför statsrådet vidare bl. a.

»Av 1 § 1 st., vars formulering nära ansluter till ordalagen i 1 § 1 st. bidragsförskottslagen, framgår, att utfyllnadsbidrag skall utgå endast under förutsättning att underhållsbidraget fastställts genom domstolsbeslut som meddelats före den 1 april 1957 eller i avtal som slutits före nämnda dag. Denna förutsättning kan ej anses uppfylld, om ett före den 1 april 1957 bestämt underhållsbidrag efter nämnda dag jämkas genom beslut av domstol

eller genom avtal; i dylikt fall skall alltså utfyllnadsbidrag ej utges. Vidare fordras, att underhållsbidraget — dvs. det utdömda eller avtalade beloppet, i förekommande fall förhöjt enligt 1952 års lag om höjning av vissa underhållsbidrag — ej uppgår till 720 kronor för år. Är dessa båda förutsättningar uppfyllda, skall utfyllnadsbidrag utges med vad som brister i sistnämnda belopp dvs. för år räknat med skillnaden mellan 720 kronor och underhållsbidragets belopp. Det är härvid utan betydelse om bidragsskyldigheten fullgöres eller ej; en annan sak är, att barnet i senare fallet äger erhålla inte bara utfyllnadsbidrag utan också bidragsförskott. Tilläggas må, att utfyllnadsbidrag — liksom bidragsförskott — enligt förslaget skall utgå även i de fall, då skyldigheten att utgiva underhållsbidrag åvilar barnets moder.

Stadgandet i 1 § 2 st. om att utfyllnadsbidrag ej skall utgå till barn, vars föräldrar sammanbor, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige, överensstämmer med vad som gäller enligt bidragsförskottslagen. Enligt förslaget skall utfyllnadsbidrag ej heller utges till barn, som för sin försörjning uppenbarligen ej har behov av sådant bidrag. Med detta stadgande avses inte annat än att skapa ett underlag för att vägra utfyllnadsbidrag i fall då barnet lever under så goda ekonomiska förhållanden, att stödåtgärder av förevarande slag uppenbarligen är obefogade.

Det är angeläget att administrationen av utfyllnadsbidragen göres så enkel och kostnadsbesparande som möjligt. För att så skall bli fallet bör bestämmelserna rörande utfyllnadsbidragen så nära som möjligt ansluta till reglerna för bidragsförskotten. De stadganden i bidragsförskottslagen, som i tillämpliga delar bör gälla beträffande utfyllnadsbidragen, återfinns i lagens 2—4 §§, 7 §, 11 § 1—3 mom., 12—14, 20, 21 samt 23—25 §§. En hänvisning till dessa lagrum, för vilka en kortfattad redogörelse lämnats i avsnittet om gällande bestämmelser, har gjorts i förslagets 2 §. Härutöver har — i syfte att undvika utbetalningar av belopp på mindre än 5 kronor i månaden — i sistnämnda paragraf upptagits ett stadgande av innehåll att utfyllnadsbidrag, som understiger 60 kronor för år, skall utgå endast under förutsättning att barnet för den tid, på vilken utfyllnadsbidraget belöper, jämväl äger uppbära bidragsförskott.»

Utskottet

I propositionen föreslås att maximibeloppet för bidragsförskott fr. o. m. den 1 juli 1957 höjes från 600 till 720 kronor för barn och år. Tillika föreslås att vissa kategorier av barn, beträffande vilka familjerättsligt underhållsbidrag å belopp understigande 720 kronor för år fastställts före den 1 april 1957, skall äga att av allmänna medel erhålla vad som brister i nämnda belopp, s. k. utfyllnadsbidrag.

En höjning av maximibeloppet för bidragsförskott till 1 200 kronor för barn och år föreslås i motionerna I: 49 och II: 26, I: 384 och II: 395 samt II: 230. I motionerna I: 493 och II: 624 föreslås att jämväl utfyllnadsbidrag av det slag som avses i propositionen skall utgå intill ett belopp av 1 200 kronor för år. I motionen II: 625 yrkas avslag å propositionens förslag om utfyllnadsbidrag.

Slutligen har i motionerna I: 49 och II: 26 samt II: 230 hemställts om höjning av maximibeloppet för de särskilda barnbidragen från 600 till 1 200 kronor för barn och år.

Utskottet vill till en början framhålla, att olika undersökningar visat, att de ofullständiga familjerna ofta lever under svåra ekonomiska förhållanden. Det är med hänsyn särskilt till berättigad omtanke om barnens bästa naturligt och befogat att samhället griper in för att inom ramen för sina resurser bistå dessa sämre lottade grupper. Bland olika familjestödjande åtgärder bör ur skilda synpunkter de som syfta till ett tillgodoseende av de ofullständiga familjernas behov förtjäna särskild uppmärksamhet.

Vid ett ställningstagande till de frågor, som aktualiserats genom föreliggande proposition och motioner, har man emellertid att beakta det särskilda läge som skapats för däri berörda understödsformer till följd av allmänna pensionsberedningens innevarande år avlämnade betänkande om förbättrad pensionering. Beredningen förordar, att de särskilda barnbidragen den 1 juli 1960 avlöses av andra förmåner. Enligt beredningens förslag skall huvudparten av de särskilda barnbidragen ersättas av barnpensioner, vilka skall utgå med 750 kronor om året till varje barn under 19 år som förlorat sin huvudsakliga försörjare. I de fall, där försörjaren lever, föreslås att ett inkomstprövat barntillägg till dennes folkpension skall utgå i stället för särskilt barnbidrag, varvid tilläggets maximibelopp sättes lika med barnpensionen, d. v. s. 750 kronor. Slutligen föreslås, att de särskilda barnbidrag, som utgår till utomäktenskapliga barn med okänd fader, ersättes med ett jämförligt stöd inom barnavårdens ram. Vidare må här nämnas att familjeberedningen förordat en sammanslagning av bidragsförskotten och de särskilda barnbidragen till en understödsform.

Det torde med hänsyn till det samband som sålunda föreligger vara uppenbart att ett slutgiltigt ställningstagande till frågan om utformningen av familjestödet på förevarande område icke kan tas förrän spörsmålet om pensioneringens utformning vunnit sin lösning.

Sedan det nuvarande maximibeloppet för bidragsförskott fastställdes i mars 1953 har genom penningvärdeförsämringen förmånens realvärde minskats. Utgår man vid bedömning av värdeförskjutningen från förändringen av levnadskostnadsindex (utan skatter och sociala förmåner), finner man att talet för denna index i mars 1953 var 213 (1935 = 100), medan motsvarande tal för mars 1957 med ledning av konsumentprisindex approximativt kan beräknas till 237. Höjningen utgör drygt 11 procent. Den

i propositionen förordade höjningen av maximibeloppet till 720 kronor motsvarar en höjning av 20 procent. Den föreslagna höjningen är alltså större än vad som motiveras enbart av hänsyn till levnadskostnadernas stegring. En något större höjning än vad som kan grundas allenast på ett strikt hänsynstagande till levnadskostnadernas förändring kan dock vara påkallad av berättigade strävanden att stärka stödet för de ofullständiga familjerna. Enligt utskottets mening kan det emellertid icke vara lämpligt att nu företa en höjning som går utöver den ram som skisserats av allmänna pensionsberedningen genom dess förslag angående barnpensionerna i det tilltänkta pensionssystemet. Utskottet finner den i propositionen förordade höjningen med hänsyn till föreliggande omständigheter väl avvägd och tillstyrker densamma. Utskottet kan alltså icke biträda de motionsvis framförda förslagen om höjning därutöver. Det förhöjda maximibeloppet bör gälla med avseende å underhållsbidrag som belöper å tid efter ingången av juli månad 1957.

Det till grund för förslaget om utfyllnadsbidrag liggande syftet att bringa hjälp i de fall, där underhållsbidrag till barn utgår med orimligt låga belopp, finner utskottet beaktansvärt. Mot den utformning understödsformen fått och tidpunkten för förslagens framläggande kan dock resas vissa invändningar. Sålunda har under den föreslagna bidragsformen icke kunnat inräknas de fall där domstolsbeslut eller avtal om skyldighet att utgiva underhållsbidrag över huvud taget icke föreligger. En avgränsning har — för förhindrande av missbruk — vidare måst göras till de underhållsbidrag som fastställts före den 1 april 1957. Härigenom kommer de fall, där underhållsbidragen efter nämnda tidpunkt fastställts till lägre belopp än 720 kronor för år, att falla utanför lagens tillämpningsområde. Mot den principiella utformningen av bidraget som ett komplement till den föreliggande civilrättsliga bidragsskyldigheten kan anföras att, då genom lagen skapas garanti för ett visst minimistöd, detta kan få som följd att vårdnadshavare kan finna det mindre angeläget att söka få till stånd höjning av utgående familjerättsliga underhållsbidrag, oaktat sådan höjning skulle varit lagligen möjlig. Det hade vidare måhända också varit lämpligare om förslaget framlagts vid sådan tidpunkt att detsamma kunnat utformas i närmare anslutning till de regler, som i en nära framtid kan förväntas komma att ersätta de nuvarande särskilda barnbidragen.

Trots de betänkligheter, som sålunda och i övrigt kan resas mot det föreliggande lagförslaget, vill utskottet emellertid — med hänsyn till att detsamma dock tillgodoser en stor del av de angelägna behov, som föreligger på området, och under beaktande av att det är av vikt att möjliga hjälpåtgärder icke fördröjes — icke motsätta sig att förslaget upphöjes till lag. Utskottet får därför, ehuru med viss tvekan, tillstyrka propositionen jämväl i denna del. Härav följer att utskottet avstyrker det i motionen II: 625 framställda yrkandet om avslag å propositionen i förevarande hänseende. Redan av

den ståndpunkt utskottet enligt ovan intagit till frågan om bidragsförskottets maximibelopp följer att utskottet icke kan ansluta sig till vad i motionerna I: 493 och II: 624 föreslagits om att utfyllnadsbidrag skall utgå in till ett belopp av 1 200 kronor för år.

Vid detaljgranskning av det föreliggande förslaget till lagtext har utskottet funnit anledning till erinringar allenast med avseende å bestämmelsen i 1 § andra stycket att utfyllnadsbidrag ej skall utgå till barn, som för sin försörjning uppenbarligen ej har behov av dylikt bidrag. Enligt vad i propositionen anföres avses med detta stadgande intet annat än att skapa ett underlag för att vägra utfyllnadsbidrag i fall då barnet lever under så goda ekonomiska förhållanden, att stödåtgärder av förevarande slag uppenbarligen är obefogade. En restriktiv användning av undantagsbestämmelsen torde alltså vara avsedd, och häremot har utskottet intet att invända. Vad som däremot inger betänkligheter är att den föreslagna bestämmelsen synes vara ägnad att skapa ovisshet och osäkerhet vid tillämpningen. Man måste här beakta att tillämpningen av lagen kommer att handhavas av ett stort antal olika myndigheter med skilda förhållanden för ögonen, vilket lätt kan leda till olika bedömningsgrunder. Genom bestämmelsen försvåras också administrationen av bidragsformen. Det torde med fog kunna göras gällande att olägenheterna med en sådan bestämmelse är så stora, att de inte står i rimlig proportion till vad som står att vinna genom densamma. Utskottet finner därför att bestämmelsen bör utgå.

I anslutning till i motionerna I: 49 och II: 26 samt II: 230 framförda yrkanden om höjningen av maximibeloppen beträffande de särskilda barnbidragen till 1 200 kronor för barn och år vill utskottet till en början uttala, att utskottet delar motionärernas uppfattning, att utskottet finner en höjning av nu gällande maximibelopp, som fastställdes år 1953 — samtidigt med motsvarande maximibelopp för bidragsförskotten — väl motiverad. Maximibeloppen för de särskilda barnbidragen bör icke vara lägre än motsvarande belopp beträffande bidragsförskotten.

Trots att en höjning av de särskilda barnbidragens maximibelopp i och för sig är väl motiverad, är dock utskottet med hänsyn till det samband som föreligger mellan de särskilda barnbidragen och frågan om utformningen av det framtida pensioneringssystemet icke berett att nu tillstyrka en sådan höjning. Enligt utskottets mening bör pensionsfrågans lösning avvaktas innan ändringar vidtages. Utskottet vill dock understryka vikten av att en motiverad förbättring av förmånerna icke uppskjutes mer än nödvändigt. Erforderliga åtgärder — eventuellt i form av provisorisk höjning av nuvarande bidragsbelopp i avvaktan på pensionsreformens genomförande — bör tas under övervägande så snart frågekomplexet kan överblickas och förhållandena eljest det medger.

Med hänsyn till det samband som enligt vad ovan framhållits föreligger mellan de särskilda barnbidragen och pensionsfrågorna är det icke heller

lämpligt att nu taga ståndpunkt till spørsmålet huruvida den nuvarande inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen skall bestå. Utskottet avstyrker därför jämväl det i motionen II: 230 framställda yrkandet om slopande av inkomstprövningen beträffande berörda bidrag.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382);

B. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag — måtte med avslag å motionerna I: 493 och II: 624 samt II: 625 för sin del antaga förslaget med den ändringen, att 1 § erhåller följande, som utskottets förslag betecknade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag)

1 §.

Barn, vars — — — — — belopp *(utfyllnadsbidrag)*.

Utfyllnadsbidrag må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige. *Ej heller må utfyllnadsbidrag utgå till barn, som för sin försörjning uppenbarligen ej har behov av dylikt bidrag.*

(Utskottets förslag)

1 §.

Utfyllnadsbidrag må ej utgå till barn, vars föräldrar sammanbo, eller till barn, som bor tillsammans med den underhållsskyldige.

C. att motionerna

- 1) I: 49 och II: 26,
- 2) I: 384 och II: 395 samt
- 3) II: 230,

i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 maj 1957

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel E. Svensson, fru Carlqvist, herrar Huss, Mannerskantz, Åkesson* och Alvar Andersson*;

från a n d r a kammaren: herrar Jacobsson i Tobo, Odhe, fru Ekendahl, herr Carlsson i Bakeröd, fröken Höjer, fröken Sandell, fröken Wetterström* och fru Eriksson i Ängelholm*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

I. Vid utskottets hemställan under A

av fru *Carlqvist*.

II. Vid utskottets hemställan under B

av herr *Mannerskantz* och fröken *Wetterström*, som ansett

a) att det avsnitt av utskottets yttrande, som på s. 25 börjar med »Det till grund» och på s. 26 slutar med »bestämmelsen bör utgå», bort ersättas med text av följande lydelse:

I förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag knyter man samman en civilrättslig underhållsskyldighet med ett ekonomiskt ansvar, som samhället påtar sig. Staten kan icke göra gällande krav mot den underhållsskyldige för utbetalt fyllnadsbidrag såsom fallet är beträffande bidragsförskotten. Detta kan komma att inverka negativt på återkravet och återbetalningen från den underhållsskyldige. Om samhället påtar sig ett slags garanti för visst till beloppet fastslaget underhållsbidrag till skilsmässobarn och barn utom äktenskapet synes det ofrånkomligt att detta kommer att leda till ökade svårigheter och även minskade ansträngningar att utverka underhållsbidrag till högsta möjliga belopp.

Den fortlöpande penningvärdeförsämringen gör säkerligen en ny generell höjning av underhållsbidragen nödvändig, och det måste under alla förhållanden synas önskvärt och riktigt att de underhållsskyldigas betalningsförmåga utnyttjas till fullo. Det bör således vara angeläget att företa åtgärder som syftar till att föra upp storleken av de aktuella underhållsbidragen. Enligt vad som framkommit har de civilrättsliga möjligheterna ännu inte helt utnyttjats. Den allmänna reala inkomstutvecklingen samt penningvärdeförsämringen medför att berättigade krav kan resas på en betydande höjning av de utgående civilrättsliga underhållsbidragen. Man kan däremot icke göra gällande att den i och för sig berättigade höjningen — innan närmare till hands liggande möjligheter tillvaratagits — skall bekostas av skattebetalarnas medel. Härtill kommer att det i nuvarande ekonomiska situation

måste te sig vanskligt att ytterligare belasta statsbudgeten med nya utgifter. Dessa har redan överskridit gränsen för statens ekonomiska bärkraft, vilket de under senare tid gjorda försöken att öka statsinkomsterna tydligt visar.

Mot bakgrunden av vad sålunda anförts finner sig utskottet böra i enlighet med yrkandet i motionen II: 625 avstyrka det i propositionen framlagda förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.

b) att utskottet bort hemställa

B. att riksdagen med bifall till motionen II: 625 måtte — med avslag jämväl å motionerna I: 493 och II: 624 — avslå det i propositionen nr 139 framförda förslaget till lag om utfyllnad av vissa underhållsbidrag.
